

ANNALES
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN – POLONIA

VOL. LXXX

SECTIO B

2025

MAŁGORZATA FLAGA

<https://orcid.org/0000-0002-9777-1383>

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej

al. Kraśnicka 2D, 20-718 Lublin, Polska

malgorzata.flaga@umcs.pl

URSZULA BRONISZ

<https://orcid.org/0000-0002-4755-6060>

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej

al. Kraśnicka 2D, 20-718 Lublin, Polska

urszula.bronisz@mail.umcs.pl

Nowa fala migracji edukacyjnej do Polski.
Profil społeczno-kulturowy studentów
z Afryki Subsaharyjskiej w Lublinie

A New Wave of Educational Migration to Poland: The Socio-Cultural
Profile of Students from Sub-Saharan Africa in Lublin

Abstract: The article addresses the topic of a new wave of educational migration to Poland, focusing on the influx of students from Sub-Saharan Africa to Lublin, one of the country's main academic centres. This phenomenon is analysed in quantitative terms, based on statistical data and the results of a survey. Between 2019 and 2022, there was a marked increase in the number of students from this region, with a particular preference for non-public universities and practical courses. The results indicate that the dominant group are young women from families with relatively high educational capital and aspirations related to academic mobility. Lublin is characterised by a high concentration of nationalities – nearly 80% of the surveyed students come from Zimbabwe, which distinguishes the local academic environment from the more diverse centres of Western Europe in this respect. The article highlights the importance of the analysed phenomenon for the development of intercultural education in Poland and the need to reflect on integration and adaptation challenges in the context of the growing presence of sub-Saharan students in Polish higher education.

Keywords: educational migration; student mobility; students from the sub-Saharan region; Lublin; Poland

Abstrakt: W artykule podjęto temat nowej fali migracji edukacyjnej do Polski, koncentrując się na napływie studentów z Afryki Subsaharyjskiej do Lublina, jednego z głównych ośrodków akademickich w kraju. Zjawisko to analizowane jest w wymiarze ilościowym, w oparciu o dane statystyczne oraz wyniki badania ankietowego. W latach 2019–2022 odnotowano wyraźny wzrost liczby studentów z tego regionu, przy czym szczególnie często wybierali oni uczelnie niepubliczne oraz kierunki o profilu praktycznym. Uzyskane wyniki wskazują, że dominującą grupę stanowią młode kobiety, wywodzące się z rodzin o relatywnie wysokim kapitale edukacyjnym i aspiracjach związanych z mobilnością akademicką. Charakterystyczna dla Lublina jest wysoka koncentracja narodowościowa – blisko 80% badanych studentów pochodzi z Zimbabwe, co odróżnia lokalne środowisko akademickie od bardziej zróżnicowanych pod tym względem ośrodków Europy Zachodniej. W artykule podkreślono znaczenie analizowanego zjawiska dla rozwoju edukacji międzykulturowej w Polsce oraz potrzebę refleksji nad wyzwaniami integracyjnymi i adaptacyjnymi w kontekście rosnącej obecności studentów subsaharyjskich w polskim szkolnictwie wyższym.

Słowa kluczowe: migracja edukacyjna; mobilność studentów; studenci z regionu subsaharyjskiego; Lublin; Polska

WSTĘP

Współczesne procesy migracyjne, kształtowane przez globalizację, umiędzynarodowienie i rozwój technologii informacyjno-komunikacyjnych, przybierają coraz bardziej zróżnicowane formy. W latach 1990–2017 liczba migrantów międzynarodowych wzrosła ze 153 do 258 mln, czyli o 69% (OECD, 2022). Szczególną kategorię stanowi migracja edukacyjna, obserwowana od lat 80. XX w., związana z internacjonalizacją szkolnictwa wyższego, transferem wiedzy i politykami zarządzania przepływami studentów (Herbst i Sobotka, 2014). Badania w tym obszarze koncentrują się wokół trzech zagadnień: rozwoju globalnego rynku usług edukacyjnych (Betts, 2013), czynników wyboru kraju docelowego analizowanych w modelu push–pull (Beech, 2015; Zheng, 2014) oraz wyzwań i korzyści mobilności akademickiej (OECD, 2023).

Polska, pomimo stosunkowo niskiego udziału studentów zagranicznych, notuje systematyczny wzrost ich liczby. Na początku lat 90. XX w. liczba cudzoziemców na polskich uczelniach była stosunkowo nieduża i wynosiła 4,3 tys. Dzięki stałym corocznym wzrostom liczby studentów-migrantów w 2005 r. w Polsce było ich już ponad 10 tys., a dekadę później – ponad 52 tys. Na przełomie drugiej i trzeciej dekady XXI w. grupa kształcących się w Polsce obcokrajowców liczyła blisko 86 tys. osób. Ostatnie lata w polskim szkolnictwie wyższym to wciąż powiększająca się społeczność studentów zagranicznych, która w 2024 r. obejmowała około 105 tys. osób, tj. 8% ogółu studentów kształcących się na polskich uczelniach (<https://radon.nauka.gov.pl>).

Wzrost zainteresowania obcokrajowców studiami w Polsce jest szczególnie widoczny w przypadku Lublina, który dzięki rozwiniętej infrastrukturze akade-

mickiej, zróżnicowanej ofercie dydaktycznej i aktywnej rekrutacji stał się ważnym ośrodkiem dla studentów z różnych części świata. Od 2019 r. dynamicznie rośnie tu liczba studentów z Afryki Subsaharyjskiej, co wpisuje się w globalne trendy internacjonalizacji (Altbach i Knight, 2007) i jednocześnie wskazuje na przesunięcie mobilności akademickiej ku Europie Środkowo-Wschodniej (Beech, 2015).

Głównym celem artykułu jest ukazanie nowych tendencji migracyjnych w obszarze edukacji wyższej w Polsce na przykładzie napływu studentów z Afryki Subsaharyjskiej do Lublina oraz przedstawienie ich profilu społeczno-kulturowego. Autorki, podejmując ten problem, postawiły cztery główne pytania badawcze:

1. W kontekście wzrostu liczby studentów z Afryki Subsaharyjskiej w Lublinie, czy ich znaczny napływ do Lublina można określić jako nową falę migracji edukacyjnych do Polski?
2. W kontekście cech demograficznych studentów, czy widoczne są zależności pomiędzy wiekiem i płcią studentów a ich decyzją o studiowaniu za granicą?
3. W kontekście charakterystyki kulturowej studentów, czy przynależność etniczna lub narodowa, wyznawana religia i używany język decydują o podjęciu przez Afrykańczyków studiów za granicą, a konkretnie w Polsce?
4. W kontekście profilu społeczno-ekonomicznego studentów, czy tło społeczne studentów, tj. ich status materialny, pochodzenie społeczne, miejsce zamieszkania w kraju rodzinnym, wykształcenie rodziców itp., decyduje o ich aspiracjach edukacyjnych oraz planach zawodowych?

Artykuł wpisuje się w badania nad mobilnością edukacyjną i edukacją międzykulturową, podkreślając znaczenie rosnącej różnorodności akademickiej. Dotychczasowe analizy mobilności studentów subsaharyjskich koncentrowały się głównie na krajach Europy Zachodniej i Ameryki Północnej, natomiast w Polsce brakuje pogłębionych badań empirycznych na ten temat. Niniejsze opracowanie stanowi próbę wypełnienia tej luki, wpisując się w dyskurs nad wyzwaniem i perspektywami edukacji międzykulturowej w globalizującym się szkolnictwie wyższym. Trzeba dodać, że artykuł jest pierwszym z cyklu tekstów poświęconych przedstawieniu wyników badań ankietowych, jakie zostały przeprowadzone wśród studentów afrykańskich.

MATERIAŁY I METODY BADAWCZE

Badanie miało charakter eksploracyjno-opisowy i obejmowało trzy etapy. Pierwszym była analiza literatury dotyczącej migracji edukacyjnej, ze szczególnym uwzględnieniem studentów z Afryki Subsaharyjskiej, co pozwoliło osadzić

problematykę w szerszym kontekście teoretycznym. Drugi etap obejmował analizę danych wtórnych, w tym statystyk migracyjnych i informacji uczelnianych dotyczących liczby oraz struktury studentów zagranicznych w Lublinie. Wykorzystano bazę Radon (OPI-PIB) z lat 2019–2022, co umożliwiło uchwycenie dynamiki napływu studentów subsaharyjskich w okresie intensywnego wzrostu. Trzeci etap miał charakter empiryczny i został zrealizowany w 2024 r. poprzez badanie ankietowe przeprowadzone wśród studentów z Afryki Subsaharyjskiej studiujących w Lublinie. Ograniczeniem procesu badawczego był brak formalnej zgody na przeprowadzenie ankiety w Akademii Nauk Stosowanych im. Wincentego Pola, ale autorkom udało się dotrzeć do części studentów tej uczelni dzięki kontaktom nieformalnym i wsparciu środowisk studenckich. W sumie zebrano 297 poprawnie wypełnionych kwestionariuszy, które posłużyły do analizy społeczno-demograficznej i kulturowej badanej grupy. Uzyskane dane pozwoliły określić m.in. pochodzenie geograficzne studentów, sytuację materialną, poziom wykształcenia, wyznanie, język oraz strukturę rodzinną.

Zastosowanie triangulacji źródeł i metod badawczych umożliwiło nie tylko weryfikację dotychczasowych ustaleń dotyczących migracji edukacyjnej, lecz także pogłębioną analizę profilu społecznego, demograficznego i kulturowego studentów subsaharyjskich, co stanowi istotny kontekst interpretacyjny dla zjawiska nowej fali migracji edukacyjnej do Polski.

OBRAZ STUDENTÓW Z AFRYKI SUBSAHARYJSKIEJ W BADANIACH NAUKOWYCH

Migracja edukacyjna z Afryki Subsaharyjskiej do Polski stanowi nowy obszar badań. Dotychczasowe opracowania koncentrowały się głównie na liczebności, krajach pochodzenia i motywach przyjazdu (Danecka i Jaroszewska, 2013) oraz na kwestiach adaptacji i dyskryminacji (Jasińska-Kania i Łodziński, 2009). Brakuje jednak pogłębionych analiz empirycznych dotyczących studentów subsaharyjskich w polskim szkolnictwie wyższym.

Znacznie bogatszy dorobek istnieje w literaturze północnoamerykańskiej, zwłaszcza w odniesieniu do Stanów Zjednoczonych, gdzie od kilku dekad migranci z Afryki Subsaharyjskiej stanowią ważny i coraz bardziej widoczny segment społeczeństwa. Prowadzone badania obejmują szerokie spektrum zagadnień: od uwarunkowań migracji po procesy integracji i aktywność edukacyjną. W ostatnich dwóch dekadach imigracja z Afryki osiągnęła najwyższy poziom od czasów transatlantyckiego handlu niewolnikami i cechuje się rosnącą dywersyfikacją krajów pochodzenia, m.in. Nigerii, Etiopii, Egiptu, RPA, Ghany i Maroka (Corra, 2023).

Dane Pew Research Center (2018) wskazują, że Afryka Subsaharyjska należy do najszybciej rosnących źródeł migracji międzynarodowej. W latach 2010–2017 liczba emigrantów z regionu wzrosła o 31%, przewyższając dynamikę migracji z Azji i Ameryki Łacińskiej. W USA udział migrantów subsaharyjskich zwiększył się w tym okresie z 2% do 6%, osiągając 1,5 mln osób, z czego ponad 400 tys. stanowili uchodźcy, rezydenci legalni i studenci (Connor, 2018). Grupę tę wyróżnia wysoki poziom wykształcenia. W 2015 r. 69% migrantów w wieku 25+ miało co najmniej częściowe wykształcenie wyższe, co przewyższało zarówno średnią dla rodzimych Amerykanów (63%), jak i wyniki odnotowane w Wielkiej Brytanii (49%), Francji (30%), Portugalii (27%) czy Włoszech (10%). Podobne tendencje widoczne są w Wielkiej Brytanii i Portugalii, podczas gdy we Francji i Włoszech różnice są mniej wyraźne (Anderson i Connor, 2018). Raporty amerykańskie (m.in. *New American Economy*, 2018) podkreślają także ich znaczący wkład w gospodarkę USA, szczególnie w sektorach technicznych i medycznych, a także wysoką aktywność zawodową, mobilność społeczną i skłonność do naturalizacji, czyniące z tej grupy istotny zasób społeczno-edukacyjny.

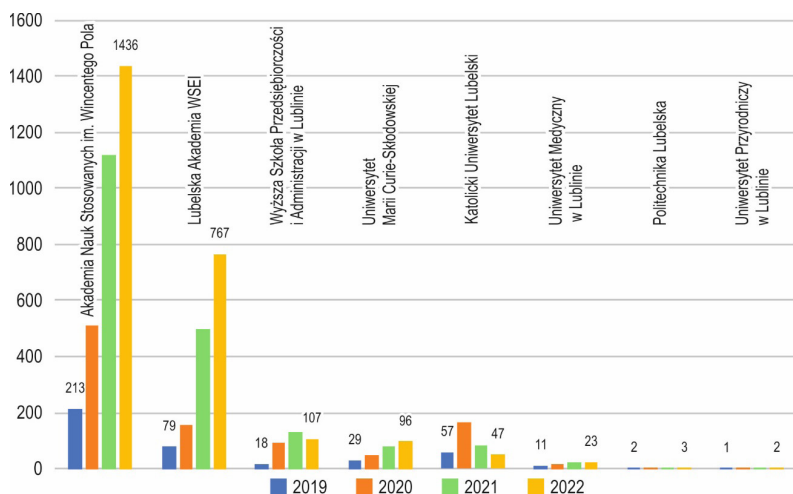
Wnioski te mają znaczenie również dla badań w Polsce, wskazują bowiem na potencjał studentów subsaharyjskich jako grupy o wysokim kapitale kulturowym i ambicjach edukacyjnych, wymagającej jednak adekwatnej polityki międzykulturowej i wsparcia instytucjonalnego.

W Europie udział migrantów z Afryki Subsaharyjskiej w populacji imigrantów w Unii Europejskiej, Norwegii i Szwajcarii wzrósł z 11% w 1990 r. do 17% w 2017 r., osiągając około 4,15 mln osób. Wzrost ten był efektem napływu niemal miliona osób ubiegających się o azyl w latach 2010–2017, ale także migracji zarobkowych, edukacyjnych i humanitarnych. Najliczniejsze grupy pochodziły z Nigerii, Etiopii, Ghany, Kenii, RPA, Somalii, Senegalu, Angoli, DR Konga i Kamerunu, a głównymi krajami docelowymi były Wielka Brytania, Francja, Włochy i Portugalia, koncentrujące łącznie 72% migrantów (w tym 1,27 mln w Wielkiej Brytanii i 980 tys. we Francji). We Francji w 2012 r. stanowili oni drugą pod względem wielkości grupę imigracyjną (13%), pochodzącą głównie z Afryki Zachodniej i Środkowej, przy czym większość osiedlała się w aglomeracji paryskiej. Migranci ci cechują się znacznym zróżnicowaniem wykształcenia – część z nich posiada dyplomy wyższych uczelni, mimo to wielu doświadcza trudności na rynku pracy, w tym bezrobocia i zatrudnienia w sektorze nieformalnym (Pannetiera i in., 2017). Doświadczenia europejskie wskazują na wagę skutecznej integracji kulturowej i edukacyjnej, co stanowi istotny punkt odniesienia w analizie nowej fali migracji edukacyjnej do Polski, gdzie studenci subsaharyjscy stają się coraz bardziej widoczną grupą.

STUDENCI Z AFRYKI SUBSAHARYJSKIEJ W LUBELSKICH UCZELNIACH – ANALIZA STATYSTYCZNA

Afryka Subsaharyjska, obejmująca obszary na południe od Sahary, należy do najbardziej zróżnicowanych etnicznie i językowo regionów świata – zamieszkują ją setki grup etnicznych posługujących się około 1500 językami. Region skupia 85% populacji Afryki i charakteryzuje się jedną z najniższych median wieku na świecie (19 lat). Od 1950 r. liczba mieszkańców tej części kontynentu wzrosła ponad pięciokrotnie, a prognozy Organizacji Narodów Zjednoczonych wskazują, że do końca XXI w. Afrykanie mogą stanowić nawet 40% ludności globalnej (United Nations, 2017). Szybki przyrost demograficzny, w połączeniu z wysokim bezrobociem, ograniczonym dostępem do edukacji oraz dysfunkcjonalnością instytucji publicznych, generuje silną presję migracyjną, widoczną m.in. w rosnącej mobilności edukacyjnej, także w kierunku Polski (UNCTAD, 2018).

W ostatnich latach Polska stała się atrakcyjnym kierunkiem migracji edukacyjnej z Afryki Subsaharyjskiej. Liczba studentów z tego regionu wzrosła z 2660 w 2019 r. do 8664 w 2022 r. Największymi ośrodkami ich kształcenia są Warszawa, Lublin i Poznań, przy czym to Lublin odnotował najbardziej dynamiczny, bo sześciokrotny wzrost w analizowanym okresie. W roku akademickim 2022/2023 w lubelskich uczelniach studiowało 2481 osób z tego regionu, co stanowiło 28% wszystkich studentów subsaharyjskich w Polsce.

Ryc. 1. Zmiany liczby studentów z Afryki Subsaharyjskiej w szkołach wyższych w Lublinie w latach 2019–2022 (opracowanie własne na podstawie danych ze strony <https://radon.nauka.gov.pl>)

Fig. 1. Changes in the number of students from Sub-Saharan Africa in higher education institutions in Lublin in the years 2019–2022 (own elaboration based on data available at <https://radon.nauka.gov.pl>)

Dominującą rolę odgrywają uczelnie niepubliczne, przyciągają bowiem 93% tej grupy (zob. ryc. 1). Największe ośrodki to Wyższa Szkoła Społeczno-Przyrodnicza im. Wincentego Pola (ponad 1400 studentów) i Lubelska Akademia WSEI (ponad 760 studentów). Na uczelniach publicznych (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II) kształcą się zaledwie 171 osób. Struktura demograficzna wskazuje na przewagę kobiet (59%) oraz koncentrację w grupie wiekowej 19–29 lat (73%).

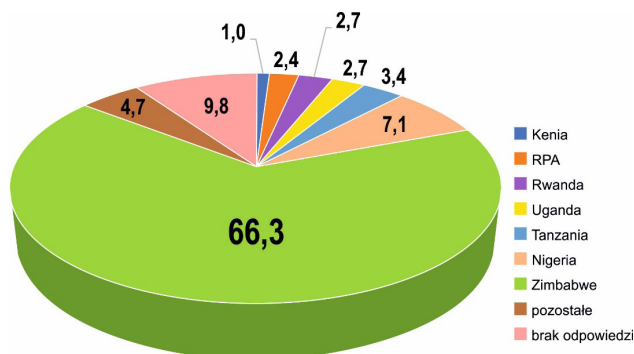
W roku akademickim 2022/2023 w Lublinie studiowali studenci z 26 krajów Afryki Subsaharyjskiej, głównie z Zimbabwe (79,8%), Nigerii (9%) i Etiopii (2,5%). Najczęściej wybierali kierunki medyczne, zdrowotne i społeczne. Największym zróżnicowaniem geograficznym wyróżniały się Wyższa Szkoła Społeczno-Przyrodnicza im. Wincentego Pola (22 kraje pochodzenia), Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej (19) oraz Lubelska Akademia WSEI (16).

Wszystkie przedstawione dane potwierdzają dynamiczny rozwój nowej grupy akademickiej w Polsce oraz rosnącą rolę Lublina jako centrum migracji edukacyjnej z Afryki Subsaharyjskiej. Wzrost ten, napędzany przez sieci rekrutacyjne i rozwijającą się ofertę dydaktyczną, stwarza zarówno szanse, jak i wyzwania dla uczelni w zakresie zarządzania wielokulturowością oraz wspierania integracji międzykulturowej.

CHARAKTERYSTYKA STUDENTÓW Z AFRYKI SUBSAHARYJSKIEJ – WYNIKI BADAŃ ANKIETOWYCH

Analiza 297 ankiet pozwoliła na ustalenie podstawowych cech społeczno-demograficznych studentów subsaharyjskich w Lublinie. W próbie dominowały kobiety (63%) i osoby w wieku 19–25 lat. Studenci pochodzili z 20 krajów, przede wszystkim z Zimbabwe (ponad dwie trzecie respondentów), a także z Nigerii, Tanzanii, Rwandy, Ugandy i RPA (zob. ryc. 2). Większość badanych zadeklarowała narodowość zgodną z krajem urodzenia, ale w kilku przypadkach wskazano kraj sąsiedni.

Najczęściej wskazywanym językiem urzędowym był angielski, nierzadko w połączeniu z językami lokalnymi (jak np. shona, suahili). Pojawiły się również inne języki europejskie (francuski, portugalski) oraz afrykańskie języki narodowe i etniczne (luganda, ndebele, tsonga, zulu). W użyciu domowym pojawiało się ponad 20 języków, co potwierdza wysoką różnorodność językową. Najczęściej wskazywane były: shona (32% odpowiedzi), angielski (13,5%) oraz kombinacje tych języków. Blisko 90% badanych zadeklarowało religijność, głównie w obrębie chrześcijaństwa (katolicyzm, protestantyzm, pentekostalizm), sporadycznie islamu i religii tradycyjnych.

Ryc. 2. Struktura narodowościowa badanych studentów z Afryki Subsaharyjskiej (%; opracowanie własne na podstawie danych ze strony <https://radon.nauka.gov.pl>)

Fig. 2. Nationality structure of the surveyed students from Sub-Saharan Africa (%; own elaboration based on data available at <https://radon.nauka.gov.pl>)

Większość badanych pochodziła ze środowisk miejskich – 70% dorastało w stolicach lub dużych miastach, 17% w miastach średniej wielkości, a około 11% na wsi. Respondenci najczęściej deklarowali przeciętny status materialny rodzin, rzadziej zaś ponadprzeciętny. Osoby z mniejszych miejscowości częściej określały swoją sytuację materialną jako słabą.

Zróżnicowanie systemów edukacyjnych, wynikające z dziedzictwa kolonialnego, przełożyło się na różnorodność ścieżek kształcenia. Po ich ujednoliceniu wyróżniono trzy poziomy: wykształcenie średnie (ponad 50% badanych), wyższe licencjackie lub dyplomowe (około jedna trzecia) oraz magisterskie (pojedyncze przypadki; zob. tab. 1).

Tab. 1. Poziom wykształcenia badanych studentów (opracowanie własne)

Tab. 1. Educational attainment of the surveyed students (own elaboration)

Poziom wykształcenia / Level of education		Liczba studentów / Number of students	Udział w ogóle / Share in total (%)
Średnie / Secondary	poziom podstawowy / basic level	3	1,0
	poziom zaawansowany / advanced level	155	52,2
	razem / total	158	53,2
Wyższe / Higher	dyplom / diploma	19	6,4
	licencjat / bachelor's degree	30	10,1
	magisterskie / master's degree	6	2,0
	bez określenia / without specification	39	13,1
	razem / total	94	31,6
Brak odpowiedzi / No answer		45	15,2

Wysoki poziom wykształcenia charakteryzował rodziców badanych studentów. Blisko połowa respondentów wskazała, że co najmniej jedno z rodziców ukończyło studia wyższe, najczęściej na poziomie magisterskim, a w przypadku ojców zdarza-

ły się także stopnie naukowe (doktorat). Wykształcenie średnie częściej dotyczyło matek, kilka osób wskazało też na wykształcenie podstawowe (zob. tab. 2).

Tab. 2. Wykształcenie i stopnie naukowe rodziców badanych studentów (opracowanie własne)

Tab. 2. Education and academic degrees of the surveyed students' parents (own elaboration)

Poziom wykształcenia / Level of education		Liczba odpowiedzi / udział w ogóle odpowiedzi (%) Number of answers / share in total (%)	
		wykształcenie matki / mother's education	wykształcenie ojca / father's education
Podstawowe / Primary		6 / 2,0	5 / 1,7
Średnie / Secondary	poziom podstawowy / basic level	16 / 5,4	15 / 5,1
	poziom rozszerzony / extended level	43 / 14,5	30 / 10,1
	razem / total	59 / 19,9	45 / 15,2
Wysze / Higher	dyplom / diploma	27 / 9,1	26 / 8,8
	licencjat / bachelor's degree	26 / 8,8	20 / 6,7
	magisterskie / master's degree	28 / 9,4	31 / 10,4
	bez określenia / without specification	68 / 22,9	73 / 24,6
	razem / total	149 / 50,2	150 / 50,5
Doktorat / PhD		11 / 3,7	20 / 6,7
Inne odpowiedzi / Other answers		7 / 2,4	10 / 3,4
Nie dotyczy / Not applicable		5 / 1,7	8 / 2,7
Brak odpowiedzi / No answer		60 / 20,2	59 / 19,9

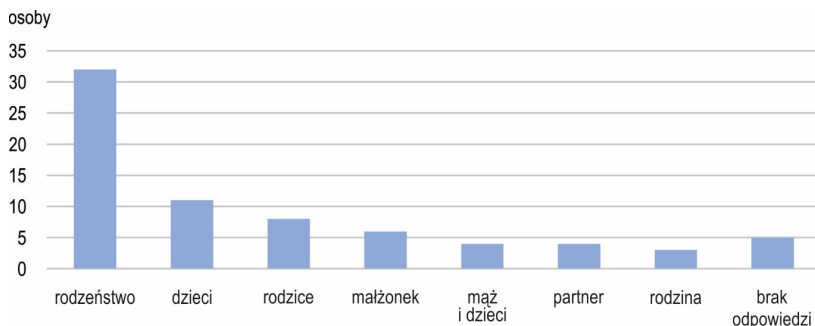
Wśród zawodów rodziców najczęściej wskazywano nauczycieli, a także pielęgniarki, prawników, inżynierów, lekarzy, księgowych i przedsiębiorców. Około 10% studentów miało przynajmniej jednego rodzica z doświadczeniem edukacyjnym za granicą (głównie w Wielkiej Brytanii, Kanadzie, USA, Niemczech lub Polsce), natomiast aż 40% zadeklarowało innych krewnych studiujących poza krajem. Ponad 50 członków rodzin kształciło się w Lublinie, a kolejni w innych polskich miastach (Warszawie, Gdańsku, Toruniu, Rzeszowie) oraz za granicą, przede wszystkim w Wielkiej Brytanii, USA, Kanadzie, Niemczech, Australii i Indiach.

Zdecydowana większość respondentów (ponad 75%) zadeklarowała, że są osobami stanu wolnego, 13% pozostawało w związkach małżeńskich, a pojedyncze osoby były w związkach nieformalnych. Niezamężne kobiety stanowiły niemal połowę całej próby. Partnerzy badanych mieszkali najczęściej w kraju pochodzenia lub w Lublinie, rzadziej w innych polskich miastach lub za granicą (m.in. w Wielkiej Brytanii, RPA, Zjednoczonych Emiratach Arabskich).

Trzy czwarte studentów nie miało dzieci; tylko niespełna 20% potwierdziło ich posiadanie, zazwyczaj dwojga lub trojga. Dzieci pozostawały najczęściej w kraju pochodzenia, ale też część respondentów wychowywała je w Lublinie.

Około 30% badanych regularnie wspierało finansowo rodziny, głównie rodziców i rodzeństwo. Niezależnie od płci, osoby samotne kierowały pomoc do rodziców. Wśród osób w związkach kobiety częściej wspierały rodziców, a mężczyźni

– żony i dzieci. Co czwarty student zadeklarował chęć sprowadzenia rodziny do Lublina, kolejne 25% nie podjęło jeszcze decyzji (zob. ryc. 3). Najczęściej wskazywano rodzeństwo, rzadziej zaś dzieci, rodziców czy partnerów.

Ryc. 3. Liczba odpowiedzi dotyczących tego, kogo ankietowani planują sprowadzić do Polski (opracowanie własne na podstawie informacji uzyskanych z przeprowadzonych ankiet)

Fig. 3. Number of responses regarding who respondents plan to bring to Poland (own elaboration based on information obtained from surveys conducted)

DYSKUSJA I WNIOSKI

Celem artykułu była analiza nowej fali migracji edukacyjnej do Lublina na przykładzie studentów z Afryki Subsaharyjskiej. Przeprowadzone badania pozwoliły lepiej zrozumieć specyfikę oraz dokonać szczegółowej charakterystyki demograficznej i społeczno-kulturowej tej grupy. Tym samym postawiony cel badawczy został osiągnięty w zakładanym zakresie. Ponadto uzyskane wyniki badań dostarczyły podstaw do udzielenia odpowiedzi na sformułowane we wstępie pytania badawcze.

Mobilność edukacyjna stanowi ważny element współczesnych przemian społecznych i demograficznych o zasięgu globalnym. Rosnąca obecność studentów z Afryki Subsaharyjskiej w Polsce, a szczególnie w Lublinie, wpisuje się w proces internacjonalizacji szkolnictwa wyższego oraz w szersze trendy migracyjne (Haas, 2010). Badania potwierdzają, że w ostatnich latach Lublin stał się ważnym ośrodkiem recepcyjnym dla tej grupy studentów. Szczególnie wyróżnia się liczebna dominacja studentów z Zimbabwe, którzy stanowili blisko 80% ogółu respondentów. Taka koncentracja narodowościowa odróżnia lokalną strukturę migracyjną od bardziej zróżnicowanych wzorców obserwowanych w Europie Zachodniej czy Ameryce Północnej (OECD, 2022). Może także świadczyć o tworzeniu się sieci migracyjnych, sprzyjających przyjazdowi kolejnych osób do znanego już ośrodka akademickiego (Massey i in., 1993). Potwierdzają to deklaracje studentów planujących sprowadzenie do Lublina członków rodziny lub znajomych.

Poza zachętą ze strony rodziny lub znajomych czynnikiem przyciągającym studentów afrykańskich do Lublina były z jednej strony niskie koszty studiów i utrzymania w mieście, z drugiej zaś międzynarodowe uznawanie dyplomów oraz dobra reputacja lubelskich uczelni. Ponadto w opinii części ankietowanych cudzoziemców studia w Lublinie czy też generalnie w Polsce zapewniają im dobry start i perspektywy kariery zawodowej.

W badanej grupie wyraźnie zaznaczyła się różnorodność kulturowa i językowa, studenci reprezentowali bowiem 20 narodowości i posługiwali się ponad 20 językami. Dominacja języka angielskiego jako urzędowego u większości respondentów ułatwiała proces studiowania w Polsce. Zauważalna była także przewaga studentów uczelni niepublicznych, co może świadczyć o skutecznej promocji tych instytucji w krajach afrykańskich oraz większej elastyczności ich oferty.

Silne zakorzenienie religijne badanych studentów potwierdza wcześniejsze ustalenia dotyczące znaczenia religii w adaptacji migrantów (Knott, 2016). Większość respondentów zadeklarowała praktykowanie chrześcijaństwa, co sprzyjało ich integracji w kontekście kulturowo pokrewnym. Religia pełniła tym samym funkcję stabilizującą w nowym otoczeniu, zapewniając symboliczną kontynuację znanych norm i rytuałów.

Badania potwierdziły również istotną cechę współczesnych migracji, tj. ich stopniową feminizację. Kobiety stanowiły ponad 60% respondentów, co wpisuje się w obserwowany od końca XX w. wzrost ich udziału w migracjach edukacyjnych i zarobkowych (Fleury, 2016). Coraz częściej to właśnie kobiety decydują się na samodzielną migrację, często pełniąc funkcję głównych żywicieli rodzin i wspierając finansowo bliskich w kraju pochodzenia, co potwierdzają wcześniejsze ustalenia dotyczące płciowej struktury transferów pieniężnych (Piper, 2008).

Wysoki poziom wykształcenia studentów i ich rodziców wskazuje na przynależność wielu z nich do elity intelektualnej krajów pochodzenia, co odpowiada profilom obserwowanym wśród studentów subsaharyjskich w USA i Europie Zachodniej (Lowell i Findlay, 2002). Migracja edukacyjna tej grupy może wzmacniać potencjał państw przyjmujących, ale zarazem rodzi wyzwania dla krajów wysyłających w postaci „drenażu mózgów” osłabiającego lokalne rynki pracy i systemy edukacyjne (Docquier i Rapoport, 2012).

Wnioski z badań wskazują na konieczność dalszej analizy nowych kierunków migracji edukacyjnej do Polski, szczególnie z krajów Globalnego Południa. Niezbędne jest rozwijanie polityk międzykulturowych w szkolnictwie wyższym, dostosowanych do rosnącej różnorodności społeczności akademickiej, a także tworzenie skutecznych mechanizmów wsparcia studentów zagranicznych, zarówno w wymiarze administracyjnym, jak i społecznym.

BIBLIOGRAFIA

- Altbach, P.G., Knight, J. (2007). The Internationalization of Higher Education: Motivations and Realities. *Journal of Studies in International Education*, 11(3–4), 290–305. DOI: <https://doi.org/10.1177/1028315307303542>
- Anderson, M., Connor, P. (2018). *Sub-Saharan African Immigrants in the U.S. Are Often More Educated Than Those in Top European Destinations*. Online: <https://www.pewresearch.org/internet/2018/04/24/sub-saharan-african-immigrants-in-the-u-s-are-often-more-educated-than-those-in-top-european-destinations> (dostęp: 7.02.2024).
- Beech, S.E. (2015). International Student Mobility: The Role of Social Networks. *Social and Cultural Geography*, 16(3), 332–350. DOI: <https://doi.org/10.1080/14649365.2014.983961>
- Betts, A. (2013). The Migration Industry in Global Migration Governance. W: T. Gammeltoft, N. Hansen, N. Sørensen (Eds.), *The Migration Industry and the Commercialization of International Migration* (s. 45–63). Abingdon: Routledge.
- Connor, P. (2018). *International Migration from Sub-Saharan Africa Has Grown Dramatically Since 2010*. Online: <https://www.pewresearch.org/short-reads/2018/02/28/international-migration-from-sub-saharan-africa-has-grown-dramatically-since-2010> (dostęp: 7.02.2024).
- Corra, M. (2023). Immigration from Africa to the United States: Key Insights from Recent Research. *Frontiers in Sociology*, 8, artykuł 1171818. DOI: <https://doi.org/10.3389/fsoc.2023.1171818>
- Danecka, M., Jaroszevska, E. (2013). Imigranci z Afryki w Polsce. Przyczynek do analizy czynników blokujących ich napływ i integrację. *Kultura i Społeczeństwo*, (3), 157–184.
- Docquier, F., Rapoport, H. (2012). Globalization, Brain Drain, and Development. *Journal of Economic Literature*, 50(3), 681–730. DOI: <https://doi.org/10.1257/jel.50.3.681>
- Fleury, A. (2016). Understanding Women and Migration: A Literature Review. *Knomad Working Paper*, (8).
- Haas, H. de (2010). Migration and Development: A Theoretical Perspective. *International Migration Review*, 44(1), 227–264. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1747-7379.2009.00804.x>
- Herbst, M., Sobotka, A. (2014). *Mobilność społeczna i przestrzenna w kontekście wyborów edukacyjnych*. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych.
- Jasińska-Kania, A., Łodziński, S. (red.). (2009). *Obszary i formy wykluczenia etnicznego w Polsce. Mniejszości narodowe, imigranci, uchodźcy*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Knott, K. (2016). Living Religious Practices. W: J.B. Saunders, E. Fiddian-Qasmiyeh, S. Snyder (Eds.), *Intersections of Religion and Migration: Issues at the Global Crossroads* (s. 71–90). New York: Palgrave Macmillan.
- Lowell, B.L., Findlay, A. (2002). Migration of Highly Skilled Persons from Developing Countries: Impact and Policy – Synthesis Report. *International Migration Papers*, (44).
- Massey, D.S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., Taylor, J.E. (1993). Theories of International Migration: A Review and Appraisal. *Population and Development Review*, 19(3), 431–466. DOI: <https://doi.org/10.2307/2938462>
- New American Economy (2018). *Power of the Purse: How Sub-Saharan Africans Contribute to the U.S. Economy*. Online: https://research.newamericaneconomy.org/wp-content/uploads/sites/2/2018/01/NAE_African_V6.pdf (dostęp: 8.02.2024).
- OECD (2022). Online: <https://gpseducation.oecd.org/revieweducationpolicies/#!node=&filter=all> (dostęp: 19.01.2024).
- OECD (2023). *Education at a Glance 2023: OECD Indicators*. Paris: OECD Publishing. DOI: <https://doi.org/10.1787/e13bef63-en>
- Pannetiera, J., Lerta, F., Roustideb, M.J., Desgrées du Loû, A. (2017). Mental Health of Sub-Saharan African Migrants: The Gendered Role of Migration Paths and Transnational Ties. *SSM – Population Health*, 3, 549–557. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ssmph.2017.06.003>

- Pew Research Center (2018). *At Least a Million Sub-Saharan Africans Moved to Europe Since 2010*. Online: <https://www.pewresearch.org/global/2018/03/22/at-least-a-million-sub-saharan-africans-moved-to-europe-since-2010> (dostęp: 7.02.2024).
- Piper, N. (2008). Feminisation of Migration and the Social Dimensions of Development: The Asian Case. *Third World Quarterly*, 29(7), 1287–1303. DOI: <https://doi.org/10.1080/01436590802386427>
- UNCTAD (2018). *Economic Development in Africa. Report 2018: Migration for Structural Transformation*. New York–Geneva: United Nations.
- United Nations (2017). *World Population Prospects: The 2017 Revision*. New York: Department of Economic and Social Affairs Population Division. Online: https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/files/documents/2020/Jan/un_2017_world_population_prospects-2017_revision_databooklet.pdf (dostęp: 26.10.2025).
- Zheng, P. (2014). Antecedents to International Student Inflows to UK Higher Education: A Comparative Analysis. *Journal of Business Research*, 67(2), 136–143. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2012.11.003>

PUBLICATION INFO		
SUBMITTED: 2025.10.07	ACCEPTED: 2025.10.23	PUBLISHED ONLINE: 2025.10.30